

ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯ НА ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ – РАЗВИТИЕ ЧРЕЗ УНИВЕРСИТЕТСКО СЪТРУДНИЧЕСТВО НА ОБУЧЕНИЕТО НА БЪДЕЩИ КАДРИ ЗА ТРАНСПОРТНАТА СИСТЕМА

Даниела Тодорова, Петър Колев, Нина Гергова
dtodorova@vtu.bg, petarkolev@abv.bg, ninagergova@vtu.bg

**Висше транспортно училище „Тодор Каблешков”,
София, Ул. Гео Милев № 158
БЪЛГАРИЯ**

Ключови думи: образование, качество, интернационализация, университет, транспорт

Резюме: *Развитието на образованието и науката са основен елемент от устойчивото икономическо развитие на всяка държава. Знанието има особено важна роля, както за отделния човек, така и за обществото като цяло. Структурите, придобили повече знания заемат по-добри и печеливши пазарни ниши, а нациите, осигуряващи такива знания са по-конкурентоспособни, ето защо образованието можем да разглеждаме като инфраструктура от образователни институции, които предлагат знания и извършват подготовка на обучаемите за трудовия пазар.*

Интернационализацията използвана във висшето образование е една от най-важните съвременни тенденции на икономическото развитие. В статията се характеризира образователният пазар в условия на интернационализация.

Разгледани са основните форми, които се използват за реализирането на този процес. Специално внимание е отделено на сътрудничеството между университетите, като възможност за повишаване на качеството на образование, което е от съществено значение за конкурентоспособността на нацията и съответно на държавата.

Необходимо е постоянно повишаване на квалификацията на хората, усвояване на нови знания и умения, с цел по-голяма адаптивност и приспособимост към нуждите на трудовия пазар. Основна задача на висшето образование е да развива и поддържа ефективна връзката образование-наука-бизнес, защото е важно специалистите, които се обучават да са добре подготвени за практиката.

Очертани са възможностите за развитие на транспортното образование в условията на интернационализация.

1. МИСИЯ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

Развитието на образованието и науката са основен елемент от устойчивото икономическо развитие на всяка държава. Знанието има особено важна роля, както за отделния човек, така и за обществото като цяло. Структурите, придобили повече знания

заемат по-добри и печеливши пазарни ниши, а нациите, осигуряващи такива знания са по-конкурентоспособни.

Образованието можем да разглеждаме като инфраструктура от образователни институции, които предлагат знания и извършват подготовка на обучаемите за трудовия пазар.

На образователния пазар, ние като преподаватели и учени, участваме в него и съответно следваме мисията в политиката на образованието. В България, 1 ноември, е празник наречен Ден на будителите. „Будител“ това е човек, който през целия си живот активно популяризира и извежда в приоритет знанието, първоначално за националната история и правилната употреба на майчиния език, както и преклонението към родната култура и национален дух.

В по-широк смисъл към понятието будители можем да отнесем всички бивши и настоящи дейци, които, макар и неизвестни за широката общественост, допринасят с делото си за духовното и научно израстване на младия човек. В този смисъл, ние преподавателите, ако се отнасяме сериозно към нашата мисия, сме будители. На нас се пада отговорността да посветим младите, тези които ще дойдат след нас в полето на знанието. Защото както пише на една колона в старопрестолния град Велико Търново, от времето на българския владетел Омуртаг, „Човек дори и добре да живее, умира и друг се ражда“ .

Ето защо нашата мисия в политиката на образованието е толкова важна. Тя е важна и за това, че ние не само я прилагаме, ние трябва да участваме и в нейното изграждане.

Качеството на обучение и висшето образование са от особено значение за конкурентоспособността на нацията и съответно на държавата. Симбиозата от традиционните за висшите училища форми на обучение и новаторските подходи за справяне с новите предизвикателства позволяват да се прилагат модерни и гъвкави образователни подходи.

Пред висшите училища в България стои сериозното предизвикателство да предложат на образователния пазар такива образователни услуги, които да гарантират качество и добра реализация на всички имащи желание да се обучават. С премахването на бариерите за обучение и с предоставянето на равни възможности и права за обучение през последните години се наблюдава пренасочване на интереса на българите към европейските университети. Това поставя въпроса за способността на българските университети да се справят с новите условия.

Развитието на пазарната икономика поставя различните висши училища в условия на силна конкуренция, както на националния, така и на международния образователен пазар.

При оценяването на конкурентоспособността на дадено висше училище от съществено значение е оценката на неговата ценност като пазарен субект и ценността на продуктите и услугите, които предлага. Конкурентните предимства, които съответното висше училище има на образователния пазар също са важен елемент при определяне на неговата ценност. Ценността на образователните услуги във висшето училище зависят както от оценката на потребителите, така и от самия процес на обучение и неговия резултат. Оценките на тези елементи определят конкурентоспособността на образователните услуги.

В условията на пазарна икономика и ежегодното намаляване на финансирането от държавата за издръжка на обучението, налагат необходимостта от ефективно управление на висшите училища, както и тяхното приспособяване към изискванията и потребностите на трудовия пазар. Предлагащите специалности трябва да съответстват

на нуждите на икономиката, да са привлекателни за студентите и да дават възможност за развитие и просперитет.

Заобикалящата ни икономическа среда и състоянието на трудовия пазар изискват непрекъснато усъвършенстване и повишаване на квалификацията на хората, както и придобиване на нови знания и умения. Инвестицията в знанието носи най-високи дивиденди, затова е нужно да се съсредоточат усилията в стимулиране на съвременна, гъвкава образователна среда. Тя се явява основно предизвикателство пред образователната система, тъй като е необходимо създаване на условия, които да позволяват учене през целия живот.

2. ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯ ВЪВ ВИСШЕТО ОБРАЗОВАНИЕ

Българското висше образование днес се изправя пред някои по-значими предизвикателства, свързани със създаване на европейски и световен пазар на образователните услуги, в който да се масовизира висшето образование.

Интернационализацията на висшето образование е една от най-важните съвременни тенденции на икономическото развитие. Основните форми, които се използват за реализиране на този процес са:

- ✓ мобилност на студентите и преподавателите,
- ✓ съвместимост на учебни планове и програми,
- ✓ създаване и разширяване на регионални и международни университетски мрежи,
- ✓ качеството на образование,
- ✓ международно признание,
- ✓ обмен на знания,
- ✓ международно сътрудничество и др.

Възможността за увеличаване на средствата за образование също стимулира развитието на интернационализацията на висшето образование. С развитието на процеса на глобализация и интернационализация на икономиката и бизнеса пред висшето образование се поставят нови цели – да се подготвят професионални кадри, способни ефективно да работят в изменящите се условия на глобалния пазар.

Сътрудничеството между университетите в международен аспект е свързано чрез организирането на обмен на програми за студенти и преподаватели, специални програми за чуждестранни студенти, разработване на научноизследователски проекти.

Една от най-разпространената и прилагана форма на интернационализация на висшето образование е мобилността на студентите. При този процес се отчита ежегодно нарастване на броя студенти, обучаващи се в чужбина. Самата мобилност се стимулира чрез различни програми (международни, национални и регионални). Това води до необходимостта от сключване на двустранни и многостранни споразумения в сферата на образованието с различни страни. Една от най-използваните европейски програми за академичен обмен е „Еразмус”, която сега е прераснала в програма „Еразмус +“. Нейното начало е поставено през 1987, като основната цел е насочена към подпомагане създаването на общ европейски пазар. Вече програмата позволява разширяване на обмена и със страни извън Европейския съюз. Академичният обмен е сериозно средство за развитие на този пазар, чрез използването на специалисти и квалифицирани кадри. Обменът на знания, повишаването на компетенциите води до развитие на обществото като цяло.

Много университети сключват споразумения за сътрудничество, които касаят различни аспекти на преподаването и обучението. Често тези споразумения са свързани с обмен на студенти и/или на преподаватели, предлагане на съвместни програми за обучение.

3. ПОДГОТОВКА НА ТРАНСПОРТНИ СПЕЦИАЛИСТИ В УСЛОВИЯТА НА ИНТЕРНАЦИОНАЛИЗАЦИЯ В ОБРАЗОВАНИЕТО

Транспортът е сред най-интензивно развиващите се сектори на икономиката. Това налага необходимостта от специализирана подготовка на кадри, които да отговарят на тези потребности. Транспортният университет «Тодор Каблешков» е държавно висше училище с 96-годишни традиции в транспортното образование в България. В практиката се е утвърдил като най-големия учебен и научноизследователски транспортен център в страната.

Научният потенциал на Висшето транспортно училище „Тодор Каблешков”, студентите и докторантите се стремят да бъдат в крак с времето, в което живеем, време на непрекъснато развитие и технологичен напредък. Очите ни са обърнати към съвременния ход на бизнеса, процесът на обучение и подготовка в университета ни са съобразени с най-новите и водещи тенденции в транспортното и икономическото образование. От своя страна, представителите на бизнеса определено предпочитат да попълват своите редици с младите ни специалисти, те виждат в тях залог за прогрес на работното място и качествени знания и умения.

Университетът е напълно конкурентоспособен, както в националната образователна палитра, така и на международния образователен пазар. ВТУ „Тодор Каблешков” притежава Университетска харта „Еразъм”, която дава възможност за студентска мобилност с цел обучение в над 45 академични институции-партньори на университета от Европа и стажове в чуждестранни институции-партньори за провеждане на практика. Подготовката на висококвалифицирани транспортни специалисти в условия на интернационализация зависи от сътрудничеството, което има между образователните транспортни институции. Обмяната на опит, споделянето на добри практики, квалификацията преподавателски екип, развитието и използването на научната инфраструктура, лаборатории, стендове дават възможност за постигане на високо качество в обучението. Един от аспектите на качеството на обучението е отношението между образователния процес и професионалната реализация на специалистите.

Обект на специално внимание и наблюдение е въпросът за съответствието на получените от студентите теоретични знания и практически умения съобразено с нуждите и изискванията на потребителите на кадри за успешна професионална реализация в системата на транспорта, спедицията, логистиката и други организационно производствени отрасли и административни структури.

Транспортният университет „Тодор Каблешков“ е партньор на над 55 чуждестранни университети, с които имаме сключени договори за сътрудничество в образователната и научноизследователската дейност, обмен на преподаватели и студенти, за провеждане на студентски практики, за реализиране на различни научни прояви и др.

Партньорството ни с университетите и ползотворното сътрудничество дават възможност за реализиране на редица дейности:

- ✓ Споделяне опит за учебни планове, програми за различни дисциплини.
- ✓ Разработване съвместно на научни проекти, учебна и научна литература.
- ✓ Участване в работата на научните конференции на университетите.
- ✓ Преподаватели изнасят лекции и се обучават в университетите.
- ✓ Учени са членове на редакционни колегии на научни списания, членове на програмни комитети на научни конференции.
- ✓ Академичното израстване на колеги, които от асистенти вече са доценти и професори.

- ✓ Развиване на сериозна научна и научно-приложна изследователска дейност по основните експлоатационни и инфраструктурни направления в съвременната транспортна наука;
- ✓ Издаване на съвместна учебна литература
- ✓ Съвместни публикации на научни разработки в специализираните издания
- ✓ Активно участие на преподаватели, докторанти и студенти на международни форуми;
- ✓ Ежегодно осъществяване на обмен на студенти, докторанти и преподаватели в международни практики.

Натрупаният опит и знания в резултат на участието ни в различни образователни и научни национални и международни форуми ни предоставя отлична възможност за развитие на големи научни мрежи, кълстери, които съдействат за изграждане на общество, базирано на знанието.

Перспективите за развитие на транспортното образование в условия на интернационализация предполага:

- ✓ Задълбочаване на сътрудничеството и обмена между университетите, с цел да се популяризира постижения в научните изследвания между бизнеса и университети от различни страни.
- ✓ Устойчивост в иновациите и поставяне на акцента върху практическите резултати.
- ✓ Създаване на механизъм за съвместни експертни екипи, като се набляга върху създаването на ефективен и дългосрочен модел за сътрудничество между университети, бизнеса и изследователски институти.
- ✓ Да се трансферират научни и технологични постижения
- ✓ Да се разработят съвместни програми за обучение, с взаимно признаване на дипломи.
- ✓ Съставяне на международни екипи за оценка на въздействието и интернационализация на външните разходи свързани трафика, нивата на емисии на парникови газове, местно замърсяване и шум.
- ✓ Разработване на концепции свързани с научноизследователските и развойните дейности (НИРД) за запазване водещата позиция на Европа в производството на транспортно оборудване спрямо останалата част на света, която споделя световните пазари с малко, предимно американски и японски конкуренти. Запазване на превъзходството в специфични инженерни технологии и инвестиции в инфраструктурата, тъй като тази водеща позиция отслабва, в резултат на сериозни инвестиции в НИРД и инфраструктурата от други държави. Например разходите на Китай за който се очаква тази година да стане втората по големина сила в областта на НИРД в света, вече е с голяма преднина пред големите държави от Евразия.

Обучението на транспортни специалисти е свързано с редица трудности, поради сложността и спецификата на специалностите, но сме убедени, че сътрудничеството между университетите, прилагането на гъвкави и атрактивни образователни форми, развиване на научната инфраструктура чрез съвместни проекти са правилния път към успешно и качествено обучение.

Грижата за младите хора е сериозно предизвикателство пред страните ни, защото чрез създаването на благоприятни условия за образование и професионално реализиране на специалистите би се постигнало подобряване на демографската ситуация и повишаване на качеството на живот.

Затова е необходимо да продължим политиката за развитие на ВТУ „Тодор Каблешков” като модерен учебен и научно-изследователски комплекс със съвременни

лаборатории, учебни зали и спортни съоръжения. Вниманието ни ще бъде насочено към изпреварващо разработване и обучение по програми ориентирани към новите постановки и изисквания за развитие на националния и европейския транспорт, с подготвени специалисти за експлоатация на съоръженията за тях.

Разширяването на разнообразните форми за учене през целия живот, които да предоставят гъвкавост в образователната услуга и предлагат конкретни умения и компетентности носят със себе си редица преимущества, които са гаранция за постигане на високи образователни резултати:

- Разкриване на нови и атрактивни специалности, ориентирани към потребностите на трудовия пазар и привличане на студенти към тях;
- Подготвени студенти с висока конкурентоспособност, със знания и умения за успешна реализация в съвременната бизнес-практика;
- Разширяване на националното и международно сътрудничество за развитие на образователната и научноизследователската дейност, участието в национални и международни програми и проекти;
- Създаване на съвместни експертни екипи, създаващи ефективен модел за сътрудничество с други университети, бизнеса и изследователски институти;
- Развитие на университетската инфраструктура и информационното осигуряване;
- Благоприятна среда за работа на студенти, докторанти, преподаватели и служители.

Образованието е от изключителна важност за икономическото развитие на страната ни, на Европа, на ефективността в заетостта, производителността, иновативността. Образованието оказва съществено влияние върху цялото общество.

Заключение

Като специализиран транспортен университет, ние имаме за цел да стимулираме процеса на учене през целия живот и възможност за усъвършенстване на професионалните умения и компетентности. Обучението на студентите и докторантите в съвременни транспортни университети е не само гаранция за модерно образование, но и възможност за бъдеща професионална реализация в един от най-динамичните и перспективни сектори, предвид изграждането на редица мащабни инфраструктурни проекти в областта на транспорта.

Сътрудничеството между университетите е печеливша формула за развитие на образованието в процеса на интернационализация.

Ето защо в живота си споделяме и се водим от мъдростта на една древноиндийска поговорка – „Не късай нишката на дружбата, защото после и да я завържеш, ще остане възел!“

Използвана литература:

- [1.] Стратегия за развитие на висшето образование в Република България за периода 2014-2020г., <https://www.mon.bg/>
- [2.] Годишен доклад на ректора на ВТУ „Тодор Каблешков”, 2017 г., www.vtu.bg
- [3.] Колев П., Тодорова Д., Висше транспортно училище „Тодор Каблешков” – модерно образование и професионализъм, Научно методическо списание "Професионално образование", изд. "Аз Буки", МОН, София, кн. 5, 2012, ISSN 1314-555X, стр. 404-412
- [4.] Колев П., Тодорова Д., Гергова Н., Возможности развития транспорта и транспортно образование в Болгарии в рамках оперативной программы „Транспорт и транспортная инфраструктура”, Сборник трудов Международной

научно-практической конференции "Современные проблемы развития железнодорожного транспорта и управления перевозочным процессом", Москва, стр. 6, 2014

- [5.] Kolev P., Todorova D., Gergova N., E-Learning and the Liaison with the Business – Todor Kableshkov University of Transport Goals, MEST (Management, Education, Science & Society, Technology) Journal ,VOL 2, № 2, 2014, JEL Classification: I2, I23, D83, Serbia , ISSN 2334-7171, стр. 95-101, The MEST Journal is indexed in Google Scholar and registered in DOI system by CrossRef with DOI 10.12709/issn.2334-7058.
- [6.] Todorova D., Kolev P., Gergova N., Качество обучения и конкурентоспособность Высшего транспортного училища им. Тодора Каблешкова на рынке образовательных услуг, X Международная научная конференция, „Правовые и управленческие проблемы деятельности государства и хозяйствующих субъектов: российский и международный опыт” 19-22 апрель 2015г., Домодедово, BBN 978-5-4253-0802, Москва, Интеграция 2015 УДК 338.24 (082), стр. 16, 2015

INTERNATIONALIZATION OF HIGHER EDUCATION - DEVELOPMENT THROUGH UNIVERSITY COOPERATION FOR TRAINING OF FUTURE EMPLOYEES FOR THE TRANSPORT SYSTEM

Daniela Todorova, Petar Kolev, Nina Gergova
dtodorova@vtu.bg, petarkolev@abv.bg, ninagergova@vtu.bg

*Todor Kableshkov University of Transport, Sofia,
1574 Sofia, 158 Geo Milev Str.
BULGARIA*

Key words: *education, quality, internationalization, university, transport*

Abstract: *The development of education and science is an essential element of the sustainable economic development of each country. Knowledge has a particularly important role both for the individual and for society as a whole. Structures that have gained more knowledge occupy better and profitable market niches, and nations providing such knowledge are more competitive, so we can view education as an infrastructure of educational institutions that offer knowledge and train the learners for the labor market.*

Internationalization used in higher education is one of the most important modern trends in economic development. In the article educational market is characterized in terms of internationalization. The main forms that are used to implement this process are explored. Special attention is paid to the cooperation between universities as an opportunity to improve the quality of education, which is essential for the competitiveness of the nation and the country, respectively.

It is necessary to constantly increase the skills of the people, to acquire new knowledge and skills, in order to be more adaptable and flexible to the needs of the labor market. The main task of higher education is to develop and maintain an effective cooperation education-science-business, because it is important that the specialists who are trained are well prepared for the practice.

The opportunities for the development of transport education in internationalization are outlined.